

Douze Points voor de LGBT- gemeenschap

Het Eurovisie Songfestival en de invloed op LGBT- normen

Bachelorproject Internationale Politiek
Universiteit Leiden, Faculteit Sociale Wetenschappen
Begeleider: Y. Kleistra

Emma Barnhoorn
s1262092
09-06-2016

De vraag die in dit onderzoek zal worden onderzocht is in hoeverre het Eurovisie Songfestival invloed heeft op de verspreiding van LGBT- normen. Eerder onderzoek wijst erop dat het Eurovisie Songfestival een sterke politieke kant heeft en een grote aanhang heeft onder de LGBT- gemeenschap. Het is om deze redenen belangrijk om te onderzoeken of het Eurovisie Songfestival zelf invloed heeft op het gebied van LGBT- normen. De theorie die in dit onderzoek is gebruikt is de social movement spillover- theorie. Er zijn in het onderzoek drie onafhankelijke variabelen geoperationaliseerd, namelijk de variabelen ‘Gedeeld Personeel’, ‘Veranderingen in de Externe Omgeving’ en ‘Purposive Emulation’. Hierbij wordt onderzocht of LGBT- groeperingen in Servië tijdens het Eurovisie Songfestival in 2008 in Belgrado het evenement hebben aangegrepen om meer aandacht te vragen voor hun status in Servië. De methode die in dit onderzoek is gebruikt is een inhoudsanalyse. De data die is bestudeerd met behulp van deze methode zijn kranten- of website- artikelen die in de tijd van het Songfestival in 2008 zijn gepubliceerd. Het tijdsframe waarin deze artikelen zijn geselecteerd is 15 april 2008 tot en met 31 mei 2008. De bronnen zijn onderzocht door middel van een codeerschema. De resultaten die uit het onderzoek zijn gekomen leiden tot de conclusie dat de variabele ‘Veranderingen in de Externe Omgeving’ het meeste invloed heeft gehad. Hiermee kan worden aangetoond dat door de komst van het Eurovisie Songfestival de Servische LGBT- gemeenschap meer aandacht heeft gekregen. Hiermee kan worden geconcludeerd dat het Songfestival invloed heeft op de verspreiding van LGBT- normen.

Douze Points! Dat zijn de twee woorden die elke participierend land tijdens de finale van het Eurovisie Songfestival wil horen. Elk jaar zitten miljoenen mensen binnen en buiten Europa aan de televisie gekluisterd om nagelbijtend te kijken of hun land dit jaar misschien in de prijzen zal vallen. Het Eurovisie Songfestival is een spektakel, een liedjesfestijn, door sommigen geliefd, door anderen verafschuwed. Het lijkt allemaal een simpele show met als enig doel mensen vermaken. Dit evenement heeft echter veel meer te bieden dan met het blote oog te zien is. Het Songfestival heeft namelijk niet alleen een showfactor, maar ook een economische factor, een politieke factor en een LGBT- factor. Het festival staat er ook om bekend dat het een grote aanhang onder de zogenaamde *gay scene* heeft opgebouwd in de loop der jaren.

LGBT- rechten en normen worden in Europa en de rest van de wereld steeds belangrijker. Steeds meer landen nemen resoluties en wetten aan die de discriminatie van de LGBT- gemeenschap moet voorkomen en die het trouwen van *same- sex couples* toestaan. Nu is er al veel onderzoek gedaan naar de politieke factor van het Eurovisie Songfestival, maar de vraag die nog nauwelijks is beantwoord is in hoeverre het Eurovisie Songfestival invloed heeft op de verspreiding van LGBT- normen. Deze scriptie probeert deze vraag te beantwoorden. Het hoofdargument van dit onderzoek is dat het Songfestival invloed heeft op de verspreiding van LGBT- normen. Deze uitspraak wordt ondersteund door de theorie van de *social movement spillover*, die zich richt op hoe sociale bewegingen, zonder dat zij het zelf doorhebben, invloed hebben op andere bewegingen (Meyer &

Whittier, 1994: 278). Het onderzoek bestudeert een bepaalde casus om zo de onderzoeksvraag te beantwoorden. Deze casus is het land Servië in 2008. In dat jaar vond het Eurovisie Songfestival namelijk in Servië plaats. Voor dit onderzoek zijn Nederlandse en Servische artikelen geanalyseerd om zo de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden.

Deze scriptie bestaat uit een aantal onderdelen. Het eerste onderdeel bestaat uit deze inleiding en een literatuuronderzoek over de Europese Unie, de internationale LGBT- gemeenschap, het Eurovisie Songfestival en de politieke factor van het Songfestival. Het tweede onderdeel zal het eerste hoofdstuk zijn waarin het theoretisch kader en de onderzoeksopzet wordt besproken. In het laatste onderdeel worden de resultaten van het verrichte onderzoek besproken en wordt de uiteindelijke conclusie van het onderzoek gegeven. Hierbij wordt er ook besproken wat voor toekomstig onderzoek er over dit onderwerp verricht zou kunnen worden.

De Europese Unie is al een aantal jaren bezig met het verspreiden van rechten en normen voor de steeds groter wordende LGBT (*lesbian, gay, bisexual & transgender*)- gemeenschap in Europa. Het onderzoek van Ammaturo (2015) wijst bijvoorbeeld uit dat de promotie van LGBT- rechten door de Europese Unie kan worden gezien als een deel van een bredere politieke agenda, namelijk de *Pink Agenda* (Ammaturo, 2015: 1152). De resoluties van het Europese Parlement op het gebied van *same-sex marriage* worden gezien als een sterk politiek (maar niet juridisch bindend) instrument. De eerste resolutie op dit gebied was de *Resolution on equal rights for homosexual and lesbians in the EC (A3-0028/94)* (Urrestarazu & Petrescu, 2013: 18).

Toch is niet iedereen het eens over het succes van de Europese Unie op het gebied van LGBT- rechten. Volgens Katja Kahlina (2015) zijn de *Copenhagen criteria* er niet in geslaagd om iemands seksualiteit of iemand zijn of haar seksuele oriëntatie te noemen als een gesanctioneerd terrein van discriminatie. Dit gebeurde pas in 2000 met de *Charter of Fundamental Rights of the European Union* en de *Employment Equality Framework Directive 2000/78/EC* (Kahlina, 2015: 74-75). Ander onderzoek stelt ook dat de bescherming van de rechten van minderheden het minst sterk is gedefinieerd van alle *Copenhagen Criteria*. Ook zijn er geen gevestigde criteria over de bescherming van de rechten van minderheden aanwezig bij de Europese Unie (Noutcheva et al., 2004: 43). Het kan zijn dat er vanwege deze schaarheid aan wetten er in sommige lidstaten van de Europese Unie meer rechten voor de LGBT- gemeenschap aanwezig zijn dan in andere lidstaten.

Een voorbeeld van landen waar LGBT- rechten en –normen nog niet goed zijn geïntegreerd zijn de landen die bij het voormalige Joegoslavië hoorden. Hierbij moet wel worden meegenomen dat nog niet al deze landen lid zijn van de Europese Unie. Het is echter wel zo dat Servië al sinds 2014 bezig is met een aanvraag voor het lidmaatschap van de Europese Unie en dat Kroatië al sinds 2013 de achtentwintigste lidstaat van de Europese Unie is (Site Europa Nu). In Servië is homofobie nog steeds een wijdverspreid fenomeen onder Servische burgers en er is een hoge tolerantie voor geweld tegen de LGBT- gemeenschap (Mrsevic, 2013: 62-63). Onderzoek wijst uit dat de achtergrond van homofobie

in het voormalige Joegoslavië te maken heeft met de nationale identiteit van de landen.

Homoseksualiteit wordt daar namelijk gezien als een bedreiging uit het “Westen” voor de traditionele waarden van de nationale en religieuze identiteit van deze landen (Sremac et al., 2015: 53).

Toch zouden deze landen door Europa overgehaald kunnen worden om wetten die gespitt zijn op de LGBT- gemeenschap aan te nemen. Dit kan namelijk door het effect van *Europeanization*. Dit effect wordt gezien als een proces van het bouwen van instituties op Europees niveau (Börzel & Risse, 2000: 3). *Europeanization* zou kunnen leiden tot binnenlandse verandering door een socialiserend en collectief leerproces dat kan leiden tot de internalisering van normen en de ontwikkeling van nieuwe identiteiten (Börzel & Risse, 2000: 2). De Europese Unie is hier in Servië al op een bepaalde manier mee bezig. Sinds september 2012 is er een Stabilisatie- en Associatie-overeenkomst met de Europese Unie, waardoor Servië officieel een kandidaat- lidstaat werd. Het land hoopt rond 2020 tot de EU toe te treden (Site Europa Nu). De toetreding tot de Europese Unie is een van de grootste drijfkrachten geweest achter de herdefinitie van het *sexual citizenship* in Servië (Kahlina, 2014: 76). Een goed voorbeeld hiervan is de *Anti-Discrimination Act* in 2008. De Europese Unie heeft deze *Act* gebruikt als een conditie bij Servië. Als het land deze *Act* niet zou aannemen, zouden Servische burgers niet zonder visa in Europa mogen rondreizen. Servië heeft de *Anti- Discrimination Act* dan ook uiteindelijk aangenomen (Kahlina, 2014: 77).

Een andere groep die zou kunnen helpen bij het verspreiden van LGBT- rechten zijn de zogenaamde sociale bewegingen. Keck en Sikkink (1999) hebben een onderzoek gedaan naar deze zogenaamde *transnational advocacy networks (TAN's)*. Dit zijn netwerken van activisten die voor een groot deel worden gedefinieerd door de centrale ideeën en overtuigingen die de activisten belangrijk vinden (Keck & Sikkink, 1999: 89). Deze netwerken zijn belangrijk geweest in debatten waar het over mensenrechten ging (Keck & Sikkink, 1999: 92). Ook hebben de TAN's zich het beste kunnen organiseren bij issues waar kwetsbare individuen lichamelijk letsel opliepen en bij issues waar het gaat om juridische gelijkheid van kansen (Keck & Sikkink, 1999: 98). Een beweging/evenement dat op het gebied van LGBT- rechten veel met de bovenstaande situaties in aanraking komt is het Eurovisie Songfestival.

Het Eurovisie Songfestival wordt al een aantal jaar georganiseerd door de *European Broadcasting Union*. Het belangrijkste doel van het Songfestival was al vanaf het begin om Europa te verenigen door een cultureel evenement op televisie te laten zien waar alle Europese landen aan konden deelnemen (Tobin, 2007: 27). Dit evenement wordt door velen gezien als een vermakelijk of juist vervelend schouwspel, maar het festival is eigenlijk veel meer dan dat. Hoewel het Songfestival vooral door de commercie en nationale samenwerking werd en wordt gekarakteriseerd, blijkt het dat er door de jaren heen veel ruimte vrij is gekomen voor nieuwe invloeden en ontwikkelingen bij het festival (Bolman, 2007: 46). Volgens Irving Wolther (2012) zijn er zeven verschillende dimensies aanwezig bij het Eurovisie Songfestival. Deze dimensies zijn de media dimensie, de muzikale dimensie, de muziek-economische dimensie, de politieke dimensie, de nationaal- culturele dimensie,

de nationaal- economische dimensie en de competitieve dimensie (Wolther, 2012: 16). Naast deze dimensies is er ook al enige tijd de veronderstelling dat sommige landen meer op bepaalde landen stemmen dan op andere landen. Uit onderzoek blijkt dat er bij het stemmen bij het Eurovisie Songfestival geen negatieve bias, zoals discriminatie, maar vooral een positieve bias aanwezig is (Blangiardo & Baio, 2014: 2321). Dit betekent dat bepaalde landen favoriete inzendingen hebben waar zij vaker op stemmen dan op inzendingen van andere landen. Factoren die volgens het onderzoek ook meewegen bij het stemmen zijn bijvoorbeeld dat Engels beter scoort bij het Songfestival dan de moedertaal van een land en dat vrouwelijke solo- artiesten het beter doen op het festival dan groepen (Blangiardo & Baio, 2008: 2317). Sommige onderzoekers, zoals Ginsburgh en Noury (2008), stellen dat de kwaliteit van een Songfestivalnummer de grootste rol speelt bij het stemgedrag van de deelnemende landen. Ook spelen culturele aspecten een rol bij het stemmen (Ginsburgh & Noury, 2008: 2).

Er heerst echter ook al enige tijd de veronderstelling dat het Eurovisie Songfestival een evenement is dat wordt geleid door politieke strategieën. Deze strategieën zijn versterkt door de schepping van de Europese Unie door zes Westerse staten, het versterken van Westerse doelstellingen van deze staten doordat steeds meer staten lid werden van de Europese Unie en de aanwezigheid van de nieuw gevormde USSR en de Joegoslavische staten (Mitrović, 2010: 172). Uit het onderzoek van Daniel Fenn et al. (2005) blijkt ook dat er bij het Songfestival bepaalde *voting cliques* bestaan die niet alleen zijn gebaseerd op geografische verbondenheid. Uit deze *voting cliques* blijkt dat sommige landen meer verbonden zijn met de rest van Europa dan sommige andere landen (Fenn et al., 2005: 596).

Een groot deel van de onderzochte literatuur stelt ook dat de politieke dimensie een belangrijke rol speelt bij het stemgedrag bij de finale van het Eurovisie Songfestival. Onderzoek wijst uit dat er bij het Songfestival een *voting bias* aanwezig is die is gebaseerd op geografische, culturele, taal- religie en etnische factoren (Spierdijk & Vellekoop, 2009: 424). Ook zijn er bij het festival verschillende *voting blocks* gevonden die de structuur van de Europese politiek laten zien (Dekker, 2007: 58). Het onderzoek van Yair en Maman (1996) stelt dat er bij het Songfestival sprake is van hardnekkige structuren van internationale hegemonische betrekkingen (Yair & Maman, 1996: 310). Uit het onderzoek blijkt dat de structuur van deze hegemonie in de veertien van de achttien onderzochte jaren aanwezig was. Vooral de Westerse cultuur is altijd zeer aanwezig op het Songfestival (Yair & Maman, 1996: 321). Het Westerse blok heeft kennelijk een hegemonische positie en is hierdoor zeer machtig tijdens het evenement (Yair & Maman, 1996: 317).

Al deze onderzoeken hebben als conclusie dat landen tijdens het Eurovisie Songfestival op elkaar stemmen vanwege politieke redenen. Politiek speelt dus kennelijk een grote rol bij het Songfestival. Nu moet wel worden vermeld dat het Eurovisie Songfestival niet de intentie heeft om een politiek evenement te zijn. Zoals al eerder werd gezegd is het festival opgericht om Europa meer te verenigen na de Tweede Wereldoorlog. Naast deze doelstelling is het evenement vooral bedoeld

voor gemakkelijke doeleinden. De politieke factoren die kennelijk een grote rol spelen bij het festival zijn er waarschijnlijk in de loop van de jaren in geslopen.

Een factor die ook een grote rol speelt bij het Eurovisie Songfestival is de LGBT-gemeenschap. Deze gemeenschap is in de laatste jaren steeds zichtbaarder geworden bij het Eurovisie Songfestival naarmate Europa ook steeds nauwer verbonden raakt met de rechten van *sexual minorities* (Tobin, 2007: 34). Milija Gluhovic (2013) stelt dat het Eurovisie Songfestival in recente jaren een platform heeft geboden voor de stijgende eisen van erkenning en sociale inclusie van de LGBT-gemeenschap in Europa (Gluhovic, 2013: 200). Er wordt ook wel gezegd dat het Eurovisie Songfestival een model voor *queer European citizenship* aanbiedt (Gluhovic, 2013: 201). Het is zeker waar dat er altijd veel personen uit de LGBT-gemeenschap bij het Songfestival aanwezig zijn. Robert Tobin (2007) stelt ook wel dat het Eurovisie Songfestival het mogelijk maakt voor *queer* participanten om de gebruikelijke standaarden van cultureel ergens bijhoren te verbuigen of zelfs te veranderen. Het Songfestival geeft deze groep kennelijk het gevoel dat ze bij een gemeenschap horen, dat ze hun mening mogen geven in deze gemeenschap, dat ze gelijke rechten hebben en dat ze gerepresenteerd worden in deze gemeenschap (Tobin, 2007: 26).

Er is in de bovenstaande literatuur al veel geschreven en al veel onderzoek gedaan naar het Eurovisie Songfestival en naar de rechten van de LGBT-gemeenschap in de Europese Unie. In deze onderzoeken wordt gesteld dat de LGBT-gemeenschap steeds meer een onderdeel gaat uitmaken van de Europese Unie en dat er ook steeds meer wetten komen voor de inclusie en de bescherming van deze gemeenschap. De Europese Unie gebruikt deze wetten ook om landen die lid willen worden van Europa te dwingen om hun LGBT-gemeenschap beter te behandelen.

Ook is er gebleken dat bij het Eurovisie Songfestival, hoewel onbedoeld, de politieke factor steeds meer op de voorgrond treedt. Landen stemmen kennelijk wel of niet op elkaar vanwege politieke redenen en ingezonden liedjes hebben soms ook een zeer politieke boodschap. Uit onderzoek blijkt ook dat de LGBT-gemeenschap zich thuis voelt bij het Songfestival, omdat zij het gevoel hebben dat zij bij dit festival erbij horen en dat hun mening hier serieus wordt genomen.

Een *gap* in de literatuur is echter dat er nooit grondig onderzoek is gedaan naar de invloed die het Eurovisie Songfestival heeft op de verspreiding van LGBT-normen in Europa. Het festival kan namelijk worden gezien als een krachtige beweging die zeer belangrijk is voor de rechten van de LGBT-gemeenschap in Europa. Mensen krijgen steeds meer in de gaten dat het Songfestival niet alleen maar gemakkelijk, maar ook belangrijk kan zijn voor meer sociale acceptatie van de LGBT-gemeenschap in Europa. Het kan daarom zo zijn dat het Songfestival een bepaalde politieke kracht heeft, die het mogelijk maakt om via het festival bepaalde LGBT-normen over te brengen in de landen waar het Songfestival wordt uitgezonden en waar het Songfestival in dat jaar plaatsvindt. Deze scriptie onderzoekt dan ook of het Eurovisie Songfestival invloed heeft op het verspreiden van LGBT-normen in Europa. De onderzoeksvraag van de scriptie is als volgt geformuleerd:

In hoeverre heeft het Eurovisie Songfestival invloed op de verspreiding van LGBT- normen?

Servië, *Social Movement Spillover* en krantenartikelen: Het empirische deel

De casus die in dit onderzoek is onderzocht is het Eurovisie Songfestival dat in 2008 in Belgrado, de hoofdstad van Servië, werd gehouden. Servië is een land dat vroeger deel was van Joegoslavië. De Servische Orthodoxe kerk heeft nog steeds een sterke invloed in het land. De religieuze leiders van deze kerk worden beschermd door de wet en kunnen niet wettelijk vervolgd worden voor discriminerende uitspraken (Mršević, 2013: 70). Aan de Balkanoorlogen heeft het land een sterk gevoel van nationalisme en van overdreven patriottisme overgehouden (Mršević, 2013: 71). Servië heeft een interessante geschiedenis op het gebied van LGBT- rechten. Uit onderzoek blijkt dat homofobie een wijdverspreid fenomeen is onder Servische burgers, vooral bij de ouderen, de lager opgeleiden en mannen in de samenleving (Mršević, 2013: 62). Uit dit onderzoek blijkt ook dat er een hoge tolerantie is voor geweld tegen de LGBT- gemeenschap, dat zich vooral uit bij publieke evenementen die zijn georganiseerd door deze gemeenschap (Mršević, 2013: 63). Het blijkt ook dat 75 procent van de nationalistische Serviërs homofob is, terwijl maar twintig procent van de niet-nationalistische Serviërs homofob is (Mršević, 2013: 71). De eerste *Pride Parade* in Servië werd pas in 2010 gehouden, nadat dit plan was mislukt in 2009 (Mršević, 2013: 66). Ook worden *same-sex partnerships* niet erkend in Servië (Kahlina, 2014: 77). De casus van Servië in 2008 is goed om te onderzoeken omdat het interessant is om te bekijken hoe LGBT- groeperingen in Servië reageren op de komst van het Eurovisie Songfestival in hun land zelf.

Een van de theorieën waarmee dit onderzoek is begonnen is de theorie van *norm diffusion*, oftewel het verspreiden van normen. Normen identificeren volgens Annika Björkdahl (2002) denkbeelden van wat passend gedrag zou moeten zijn (Björkdahl, 2002: 22). Normen worden dus verspreid omdat er een bepaalde notie is van wat gepast is om te doen, waarna er wordt besloten dat deze norm door meerdere instanties of landen moet worden overgenomen. Fabrizio Gilardi (2013) stelt ook wel dat internationale onderlinge afhankelijkheid een krachtige drijfveer is voor binnenlandse veranderingen in een land. Verspreiding van normen kan daarom gedefinieerd worden als een consequentie van onderlinge afhankelijkheid (Gilardi, 2013: 1-2). De invloed van een norm gaat volgens Finnemore en Sikkink (1998) in drie verschillende stadia, namelijk het stadium van *norm emergence*, waarbij een norm in het spel komt, het stadium van *norm cascade*, waarbij meer landen de norm gaan overnemen, en het stadium van *internalization*, waarbij een norm gebruikelijk wordt in meerdere landen (Finnemore & Sikkink, 1998: 895). De moeite die wordt gedaan om een nieuwe norm te promoten vindt plaats binnen de grenzen van geschiktheid die zijn gedefinieerd door vorige normen (Finnemore & Sikkink, 1998: 897).

LGBT- normen en –wetten worden steeds meer een onderdeel van de wetgeving van de Europese Unie. Er komen steeds meer wetten en verdragen om de LGBT- gemeenschappen in de

Europese landen te beschermen tegen discriminatie en geweld. Er wordt dan ook verwacht door de EU dat de lidstaten deze wetten en verdragen overnemen. Volgens de theorie van *norm diffusion* zouden de lidstaten deze normen moeten overnemen omdat zij voor een deel afhankelijk zijn van de Europese Unie. Hoezeer de normen worden overgenomen in de EU verschilt echter nog steeds per land. De LGBT- normen van de EU zijn bij veel lidstaten, zoals Nederland, al in het derde stadium van Finnemore en Sikkink (1998) beland. Bij andere lidstaten bevinden de normen zich echter nog in het tweede of zelfs eerste stadium.

Om voort te bouwen op de theorie van *norm diffusion* wordt er in dit onderzoek gebruik gemaakt van de theorie van *social movement spillover*. Deze theorie stelt dat sociale bewegingen indirect ook andere bewegingen kunnen beïnvloeden, waarmee de praktijken, perspectieven en uitkomsten van deze andere bewegingen en ook de levens van hun participanten worden beïnvloed (Meyer & Whittier, 1994: 278). Meyer en Whittier (1994) stellen ook wel dat een beweging andere bewegingen van binnen en van buiten kan beïnvloeden, namelijk door de politieke en culturele toestanden die de beweging in de buitenwereld tegenkomt te veranderen en door de individuen, de groepen en de normen binnen de beweging te veranderen (Meyer & Whittier, 1994: 281-282).

De conceptualisering van de theorie is in twee delen gesplitst. Het eerste deel van de theorie gaat over de *political process approach*. Deze definieert een sociale beweging als een voortdurende uitdaging naar het beleid van de staat, die pieken en dalen heeft in zijn activiteit en die een combinatie van gebruikelijke en minder gebruikelijke gezamenlijke actie gebruikt. Het tweede deel van de theorie wordt gedefinieerd als *the new social movement theory*. Hiermee wordt bedoeld dat hedendaagse sociale bewegingen onderscheidend zijn omdat zij zich rond een gemeenschappelijke identiteit organiseren en omdat zij net zoveel op zoek zijn naar dominante systemen en om de definities van hun groep uit te dagen als dat zij proberen om de staat te veranderen (Meyer & Whittier, 1994: 279).

Volgens Meyer en Whittier (1994) kunnen de uitkomsten van een beweging op drie verschillende niveaus plaatsvinden. Het eerste niveau is het niveau van de *public policy*. Op dit niveau kan een beweging de situatie veranderen waarin andere sociale bewegingen opereren (Meyer & Whittier, 1994: 280). Het tweede niveau is die van cultuur. Hierbij gaat het over de culturele veranderingen die een sociale beweging kan promoten, die ook weer invloed kunnen hebben op andere bewegingen. Het derde niveau is die van de deelnemers. Sociale bewegingen beïnvloeden namelijk ook de personen die in de beweging participeren (Meyer & Whittier, 1994: 281). Dit betekent dat sociale bewegingen zowel de buitenwereld als de wereld binnen hun eigen beweging kunnen beïnvloeden.

Deze theorie sluit goed aan bij het onderzoek van Margaret E. Keck en Kathryn Sikkink (1999). Deze onderzoekers hebben namelijk een aantal kenmerken van *transnational advocacy networks* opgesteld, waar sociale bewegingen ook bij horen. Zij stellen dat netwerken communicatieve structuren zijn, die een heleboel verschillende middelen gebruiken om op een strategische wijze de

wereld van staten en internationale organisaties te beïnvloeden (Keck & Sikkink, 1999: 90). De belangrijkste eigenschap van een *transnational advocacy network* is het vermogen om informatie snel en nauwkeurig te produceren en om deze informatie op een effectieve wijze te gebruiken (Keck & Sikkink, 1999: 92). De onderzoekers stellen ook dat de netwerken zich vormen rond bepaalde campagnes of claims, waardoor netwerken weer andere netwerken voortbrengen (Keck & Sikkink, 1999: 93). Dit onderzoek sluit zeer goed aan bij de theorie van de *social movement spillover*. Het idee van deze theorie is namelijk ook dat bewegingen bepaalde informatie en tactieken overnemen van andere bewegingen. Dit kan alleen maar gebeuren als er tussen deze bewegingen genoeg informatie wordt verspreid en als deze bewegingen met elkaar in contact kunnen komen. Informatie is dus ook een zeer belangrijke factor bij de *social movement spillover*-theorie. Zonder informatie krijgt beweging B namelijk geen informatie over beweging A, waardoor beweging B nooit bepaalde tactieken of overtuigingen van beweging A kan overnemen.

Jennifer Hadden (2014) stelt dat de theorie van *social movement spillover* ons kan helpen om te verklaren hoe repertoires door acties van groepen door de tijd heen kunnen veranderen (Hadden, 2014: 8). Zij heeft voortgebouwd op de theorie van *social movement spillover* door haar eigen theorie van *inter-movement spillover* te creëren. Deze theorie houdt de verspreiding van ideeën, activisten en tactieken van een beweging naar een andere beweging in (Hadden, 2014: 7).

Veronica Terriquez (2015) stelt in haar onderzoek dat de theorie van *social movement spillover* een *boomerang effect* kan veroorzaken. Dit effect kan de originele doelen van een sociale beweging weer nieuwe kracht geven (Terriquez, 2015: 345). Het *boomerang effect* houdt in dat strategieën van beweging A worden geleend door beweging B voor andere redenen dan waarvoor beweging A de strategieën heeft gebruikt. Door deze strategieën te gebruiken versterkt beweging B, zonder dat dit eerst de bedoeling was, de doelen van beweging A. Niet alle vormen van *spillover* resulteren echter in een *boomerang effect* (Terriquez, 2015: 347). Om het *boomerang effect* teweeg te brengen zal er soms meer inspanning moeten worden geleverd door activisten om twee bewegingen bij elkaar te brengen (Terriquez, 2015: 348).

Meyer is met Boutcher (2007) verder gegaan met het testen van de theorie van *social movement spillover* door de zaak *Brown VS Board of Education* te onderzoeken (Meyer & Boutcher, 2007: 81). Zij stellen dat bewegingen andere bewegingen direct, door overheidsacties die zij beïnvloeden en culturele veranderingen waar zij aan meehelpten, en indirect, door *shared personnel action* en coalitie politiek, kunnen beïnvloeden (Meyer & Boutcher, 2007: 83). Zij hebben ook drie verschillende mechanismen ontdekt die invloed hebben op de *social movement spillover*. Deze mechanismen zijn:

- Gedeeld personeel tussen de ene sociale beweging en andere bewegingen (Meyer & Boutcher, 2007: 83). Dit betekent dat personen die deel uitmaken van verschillende bewegingen met elkaar in contact komen en ook soms deel uit gaan maken van andere bewegingen. Een

voorbeeld hiervan zou kunnen zijn dat leden van Greenpeace en leden van het Wereld Natuurfonds met elkaar in contact komen en van allebei de bewegingen lid worden.

- Veranderingen in de externe omgeving, oftewel de *political opportunity structure* (Meyer & Boutcher, 2007: 84). Deze veranderingen zorgen voor een soort *gap in time* waarin personen niet goed weten wat ze precies met de onverwachte gebeurtenis aan moeten. Deze veranderingen zijn daarom de perfecte gelegenheid voor activisten om meer aandacht te kunnen vragen voor hun *issue*. De komst van het Songfestival in Servië kan zo een verandering zijn.
- *Purposive emulation*, oftewel collectieve actie die is gemodelleerd naar de acties van anderen (Meyer & Boutcher, 2007: 84). Dit betekent dat sociale groeperingen elkaar kunnen observeren om hun verschillende methodes te kunnen onderzoeken. Door deze observering kan een groepering beslissen om sommige methoden van een andere beweging ook in hun beweging op te nemen.

De theorie van *social movement spillover* is een goede theorie om op dit onderzoek toe te passen. Echter is er wel een punt waarop dit onderzoek afwijkt van de originele theorie. De originele theorie heeft het namelijk alleen over sociale bewegingen die actief bezig zijn om verandering in de maatschappij teweeg te brengen. Het Eurovisie Songfestival is niet zo een beweging. Ten eerste is het Songfestival een evenement, geen sociale beweging. Ten tweede is het Songfestival niet actief bezig om politieke of sociale veranderingen teweeg te brengen in de wereld. Het Songfestival heeft, zoals in de onderzochte literatuur kan worden gelezen, echter wel indirect invloed op politieke en andere factoren. Daarom zal bij dit onderzoek de theorie van *social movement spillover* toegepast worden op een evenement dat niet direct, maar wel indirect invloed heeft op de maatschappij.

Bij dit onderzoek zullen de drie bovenstaande mechanismen de belangrijkste factoren zijn. Er zal worden onderzocht of het Eurovisie Songfestival de factor van gedeeld personeel, de factor van veranderingen in de externe omgeving en de factor van *purposive emulation* kan genereren om zo de overtuigingen van het Songfestival en bepaalde LGBT- normen over te brengen in verschillende landen. Deze theorie is het meest geschikt om te gebruiken bij dit onderzoek omdat het Eurovisie Songfestival een grote *fanbase* heeft onder de LGBT- gemeenschap en omdat het Songfestival in veel verschillende landen wordt uitgezonden en georganiseerd. Deze *fanbase* reist daardoor ook vaak mee naar deze verschillende landen. In sommige landen zijn de rechten en de bescherming van de LGBT- gemeenschap minder ver gevorderd dan in andere Europese landen. De komst van deze *fanbase* en de komst van het Eurovisie Songfestival zelf kan dit veranderen. Het kan zijn dat met de komst van het Songfestival LGBT- groeperingen bepaalde tactieken en overtuigingen kunnen overnemen van de *fanbase* van het Songfestival en van het festival zelf, die zij dan kunnen gebruiken om hun eigen boodschap meer kracht te geven. Daarin is dan de *social movement spillover* te zien. LGBT- groeperingen in andere landen zien het Songfestival en zijn LGBT- *fanbase*. Deze groeperingen

krijgen informatie over het Songfestival en over de *fanbase*, die zij in hun voordeel kunnen gebruiken en kunnen overnemen om zo beter voor meer rechten en normen voor hun LGBT- gemeenschap in hun thuisland te pleiten.

Bij dit onderzoek worden er van tevoren een aantal hypothesen gegeven. Deze hypothesen zijn als volgt:

- 1. Als het Songfestival aanwezig is in een land waar de LGBT- gemeenschap weinig rechten heeft, dan zal de variabele “Gedeeld Personeel” een matige invloed hebben bij de verspreiding van LGBT- normen door het Eurovisie Songfestival.**
- 2. Als het Songfestival aanwezig is in een land waar de LGBT- gemeenschap weinig rechten heeft, dan zal de variabele “Veranderingen in de Externe Omgeving” een grote invloed hebben bij de verspreiding van LGBT- normen door het Eurovisie Songfestival.**
- 3. Als het Songfestival aanwezig is in een land waar de LGBT- gemeenschap weinig rechten heeft, dan zal de onafhankelijke variabele “*Purposive emulation*” een gemiddelde invloed hebben bij het verspreiding van LGBT- normen door het Eurovisie Songfestival.**

Voor de dataverzameling van het onderzoek is er gebruik gemaakt van een codeerschema, oftewel het systematisch tellen, beoordelen en interpreteren van de vorm en inhoud van bepaalde communicatie (Manheim et al., 2012: 201). Het codeerschema van dit onderzoek is in Bijlage 1 te vinden. Met deze methode kunnen de bronnen van het onderzoek snel en vakkundig worden onderzocht. Deze bronnen zijn primair van aard, namelijk krantenartikelen, artikelen op websites en publicaties op de websites van een aantal Servische LGBT-groeperingen. De krantenartikelen zijn via Lexis Nexus verzameld. Deze manier van onderzoek is zeer geschikt voor de casus die is onderzocht. Met behulp van de krantenartikelen en publicaties op websites is er onderzocht hoe LGBT-groeperingen en kranten precies op dat moment op het Eurovisie Songfestival in Servië reageerden. Zo kan goed onderzocht worden hoeveel invloed het Songfestival op dat moment in Servië had. Een probleem bij deze aanpak zou kunnen zijn dat krantenartikelen en artikelen op websites niet compleet objectief naar gebeurtenissen kijken, wat kan zorgen voor minder validiteit. Ook kan het zo zijn dat de onderzoeker bij het analyseren van de artikelen deze op een andere manier opvat dan andere personen. Om deze problemen te voorkomen zijn er veel verschillende artikelen onderzocht, om zo te onderzoeken of de verschillende kranten en websites dezelfde toon in hun artikelen aanhouden, of dat zij allemaal een andere mening hebben.

Voor de onafhankelijke variabelen is er gebruik gemaakt van de drie mechanismen die van belang zijn bij de theorie van de *social movement spillover*. De afhankelijke en onafhankelijke variabelen zijn bij dit onderzoek als volgt:

Afhankelijke variabele

- **De verspreiding van LGBT- normen**

LGBT- normen worden in dit onderzoek geoperationaliseerd als het beschermen en het niet discrimineren van de LGBT- gemeenschap in een land. De verspreiding zal geoperationaliseerd worden door verschillende LGBT- groeperingen in Servië. Voorbeelden hiervan zijn Labris, de *Gay Serbian Lesbian Info Center* en de *Gay Straight Alliance*. Er zal worden gekeken of deze groepen door de onafhankelijke variabelen worden beïnvloed in hun manieren om LGBT- normen in Servië te verspreiden.

Onafhankelijke variabelen

- **Gedeeld personeel**

Deze variabele zal geoperationaliseerd worden door de LGBT- gemeenschap van het Eurovisie Songfestival. Er zal worden gekeken of deze gemeenschap en de LGBT- groeperingen in Servië met elkaar in contact komen tijdens het Songfestival in 2008.

- **Veranderingen in de externe omgeving**

Deze variabele zal geoperationaliseerd worden door de komst van het Eurovisie Songfestival in 2008 in Belgrado. Deze gebeurtenis heeft waarschijnlijk gezorgd voor een grote verandering. Er zal worden onderzocht of deze verandering invloed heeft gehad op de afhankelijke variabele.

- ***Purposive emulation***

Deze variabele zal geoperationaliseerd worden door te kijken naar de samenwerking tussen Servische LGBT- groeperingen, de LGBT- gemeenschap van het Eurovisie Songfestival en de organisatie van het Eurovisie Songfestival. Als deze groepen met elkaar in contact zijn gekomen en samen hebben gewerkt tijdens het Songfestival in 2008, dan kan het zijn dat de Servische LGBT- groeperingen tactieken en/of overtuigingen van de LGBT- gemeenschap van het Songfestival hebben overgenomen.

Het onderzoek in deze scriptie is kwalitatief van aard. Er wordt bij het onderzoek gebruik gemaakt van een inhoudsanalyse. Een inhoudsanalyse is het onderzoeken van documenten en teksten waarbij de inhoud van deze bronnen op een systematische en repliceerbare manier gekwantificeerd wordt (Bryman, 2012: 289). Deze aanpak is het meest geschikt voor het onderzoek, omdat er in het onderzoek vooral gebruik wordt gemaakt van krantenartikelen en berichten op websites. Een inhoudsanalyse kan deze bronnen op een juiste manier onderzoeken en categoriseren. De voordelen

van een inhoudsanalyse zijn dat het een zeer transparante onderzoeksmethode is, waardoor onderzoeken met deze methode goed kunnen worden herhaald. Ook kan er bij een inhoudsanalyse over een langere tijd onderzoek worden gedaan, waardoor er meer data kan worden verzameld. Ook is het een zeer flexibele methode, die voor veel verschillende soorten bronnen kan worden ingezet (Bryman, 2012: 304-305).

Er zitten echter ook nadelen aan een inhoudsanalyse. Een inhoudsanalyse is namelijk alleen een goede methode als de bronnen ook goed genoeg zijn. Als de bronnen niet authentiek of geloofwaardig zijn, dan verliest het onderzoek aan waarde. Ook is het bijna onmogelijk om een codeerschema te ontwikkelen waarbij er geen persoonlijke interpretatie van de codeurs aan te pas komt. Als laatste kan een inhoudsanalyse soms niet theoretisch zijn. Bij dit soort onderzoek kan namelijk snel de nadruk worden gelegd op wat meetbaar is en minder op wat theoretisch significant is (Bryman, 2012: 306-307). Met al deze factoren is rekening gehouden in dit onderzoek door het codeerschema te laten controleren en door op bepaalde momenten om raad te vragen bij het coderen van de bronnen.

De invloed van het Eurovisie Songfestival op de verspreiding van LGBT- normen: De resultaten

Bij het onderzoeken van de hoofdvraag van deze scriptie, namelijk in hoeverre het Eurovisie Songfestival invloed heeft op de verspreiding van LGBT- normen, zijn er verschillende krantenartikelen en artikelen op websites doorgelezen en onderzocht. In totaal zijn er 26 verschillende bronnen onderzocht. Deze bronnen bestaan uit 25 kranten- en website- artikelen en een jaarrapport van de *Gay Straight Alliance* in Servië. In totaal zijn er zes artikelen uit Nederlandse kranten onderzocht en negentien artikelen uit de Servische media. De Servische artikelen zijn op de site gayecho.com gevonden, een site voor al het LGBT- nieuws voor Servië. De Servische artikelen zijn vertaald met *Google Translate* om ze te kunnen lezen. Bij al deze bronnen is onderzocht of de onafhankelijke variabelen van het onderzoek genoemd werden, namelijk:

- **Gedeeld personeel**
- **Veranderingen in de externe omgeving**
- ***Purposive emulation.***

Deze variabelen zijn op verschillende manieren geoperationaliseerd. Deze operationalisering kunnen worden teruggevonden in het tweede onderdeel van de scriptie. Bij het onderzoeken van deze bronnen zijn er een aantal conclusies getrokken.

Allereerst zijn hieronder de resultaten van het onderzoek weergegeven.

	Onafhankelijke variabelen	Aantal keer voorgekomen in de bronnen	Percentage
1.	Gedeeld personeel	2	7,41%
2.	Veranderingen in de externe omgeving	19	70,37%
3.	<i>Purposive emulation</i>	6	22,22%
	Totaal	27	100%

Tabel 1: Resultaten

Uit deze resultaten blijkt als eerste dat de variabele **Veranderingen in de Externe Omgeving** het meeste is gevonden in de onderzochte artikelen, namelijk negentien keer. Dit komt neer op 70,37 procent van de aantal keren dat de variabelen in de bronnen werden genoemd. Bij deze variabele werd vooral genoemd dat een grote groep fans van het Songfestival afkomstig uit de LGBT- gemeenschap naar Servië zou komen. Deze gebeurtenis was kennelijk op zichzelf al een grote schok en verandering voor Servië, omdat het land tot daarvoor kennelijk niet gewend was aan grote groepen die tot de internationale LGBT- gemeenschap behoren.

Purposive emulation werd als tweede variabele het meeste genoemd, maar deze kwam al veel minder vaak voor in de artikelen, namelijk zes keer. Bij al deze keren ging het er vooral over hoe de *Gay Straight Alliance*, de Servische politie en de organisatie van het Eurovisie Songfestival samen hebben gewerkt bij de voorbereidingen van het Songfestival in 2008 om de grote groep van LGBT- fans die naar het Songfestival in Servië kwamen te beschermen tegen fascistische en nationale Servische groeperingen. Deze gebeurtenissen zijn als ***Purposive Emulation*** geteld omdat het kan zijn dat doordat deze groepen hebben samengewerkt, zij tactieken en methoden van elkaar kunnen hebben overgenomen. De *Gay Straight Alliance* kan bijvoorbeeld bepaalde belangrijke punten over de LGBT- gemeenschap aan de Servische politie hebben geleerd. Die punten zou de politie meegenomen kunnen hebben in hun beleid tijdens het Eurovisie Songfestival.

Gedeeld personeel was in het onderzoek de laagst scorende variabele. Deze variabele werd maar twee keer genoemd. Een van die keren was echter niet onbelangrijk. Het ging er in een artikel namelijk over hoe de *Gay Straight Alliance* had geprobeerd om tijdens het Songfestival een *Gay Pride Parade* te organiseren samen met de LGBT- gemeenschap van het Songfestival (*gayecho.com*, 2008). Dit is uiteindelijk niet gelukt. Het getuigt er echter wel van dat de Servische LGBT- groepering de komst van het Songfestival in hun eigen land probeerde aan te grijpen om in aanraking te komen met de internationale LGBT- gemeenschap en om met deze groep een *statement* te maken voor de LGBT- rechten in Servië. Verder werd **Gedeeld personeel** echter niet genoemd in de artikelen.

Als we nog iets meer in detail naar de onderzochte bronnen kijken blijkt dat de Nederlandse

kranten nauwelijks iets hebben geschreven over de LGBT- gemeenschap in Servië tijdens het Eurovisie Songfestival in 2008. Ook op andere buitenlandse sites, zoals de site van de BBC, waren er weinig tot geen artikelen over het Songfestival in 2008 gevonden. In de artikelen die in de internationale media zijn gevonden werd er niets verteld over de status van de Servische LGBT- gemeenschap. Dit kan betekenen dat sommige nieuwssites de link niet hebben gelegd tussen het Songfestival en de rechten van de LGBT- gemeenschap in Servië. Ook kan het zijn dat het Songfestival in die tijd niet als belangrijk werd gezien.

In de artikelen die in de Nederlandse kranten over het Songfestival zijn geschreven komt er vooral naar voren dat er veel homoseksuelen elk jaar naar het Songfestival afreizen. Er wordt in deze artikelen echter niet vermeld hoe de LGBT- gemeenschap in Servië wordt behandeld. Ook zijn er een aantal Nederlandse artikelen geschreven over welke liedjes er dat jaar zijn ingezonden en hoe onze Nederlandse inzending, de zangeres Hind, het zou gaan doen of hoe zij het er vanaf heeft gebracht. Hind lag er echter in de eerste halve finale al uit. Hierna hadden de Nederlandse kranten waarschijnlijk veel minder belangstelling voor het Songfestival.

In sommige Nederlandse artikelen werd er echter wel veel opinie gegeven over het Songfestival en over de personen die naar het Songfestival afreizen. Daarbij wordt er niet veel geschreven over de zorgwekkende toestand van de LGBT- gemeenschap in Servië en de link die kan worden gelegd met de LGBT- gemeenschap van het Songfestival. Er wordt vooral geschreven over hoe het Songfestival steeds meer wordt gezien als flamboyant feest waar veel homoseksuelen op afkomen. In een van de Nederlandse artikelen wordt er een vrouw geïnterviewd die letterlijk verteld dat ze nooit meer wordt versierd op het Songfestival omdat er alleen maar homoseksuelen zouden rondlopen (de Waard, 2008).

Uit het bovenstaande blijkt dat de Nederlandse kranten vooral geïnteresseerd zijn in de liedjes en over de grote hoeveelheid homoseksuelen die naar het Songfestival afreizen. Ze schrijven echter veel minder over de status van de LGBT- gemeenschap in Servië. Het zou kunnen zijn dat dit komt omdat het land niet dicht genoeg bij Nederland ligt om echt interessant te zijn qua LGBT- rechten. Een andere reden zou kunnen zijn dat de LGBT- gemeenschap in Nederland al lange tijd een aantal fundamentele rechten en normen heeft. Dit kan betekenen dat de strijd voor LGBT- normen in andere landen, die verder van Nederland af liggen, minder interessant zijn voor de Nederlandse media. Als laatste kan het zo zijn dat het Songfestival in 2008 niet als belangrijk genoeg werd gezien om het over zwaarwichtige onderwerpen zoals de status van de LGBT- gemeenschap in Servië te hebben.

De Servische bronnen schreven in de tijd van half april tot eind mei 2008 veel meer over de toestand van de LGBT- gemeenschap in Servië. Dat er in de Servische bronnen meer aandacht werd besteed aan de LGBT- gemeenschap in Servië en de LGBT- gemeenschap van het Eurovisie Songfestival komt waarschijnlijk doordat het Songfestival een evenement was dat zich dicht bij huis afspeelde en waar ook grote groepen van de internationale LGBT- gemeenschap op af kwamen. Deze internationale groep heeft waarschijnlijk een grote verandering teweeg gebracht in Servië, het land wat

bekend staat om zijn negatieve houding ten opzicht van de LGBT- gemeenschap. De stroom van de LGBT- gemeenschap van het Eurovisie Songfestival en de komst van het Songfestival zelf heeft er waarschijnlijk voor gezorgd dat er meer aandacht is gekomen voor de LGBT- gemeenschap in Servië. Er werd in een van de artikelen zelfs gesteld dat het Songfestival een goede aangelegenheid was voor de LGBT- gemeenschap in Servië om zich meer te laten zien en meer aandacht te vragen voor hun rechten (*gayecho.com*, 2008).

In de Servische bronnen ging het er vooral over hoe de LGBT- fans die voor het Songfestival naar Belgrado zouden komen het beste beschermd konden worden. Er waren namelijk bedreigingen geweest van Servische fascistische en nationale groeperingen naar de LGBT- gemeenschap van het Songfestival. Er was vóór de halve finale van het Songfestival zelfs iemand opgepakt die van plan was om een aanslag te plegen tijdens de halve finale (Kurir, *gayecho.com*, 2008). In de artikelen ging het er dan ook vooral over hoe de LGBT- gemeenschap van het Songfestival zo goed mogelijk beveiligd en beschermd kon worden. Ook ging het er veel over hoe deze gemeenschap zich tijdens hun verblijf in Belgrado zou moeten gedragen. Kennelijk werd er een pamflet uitgedeeld door de *Gay Straight Alliance* waarin gedragsregels stonden voor homoseksuele stellen en nummers die de fans konden bellen als zij zich in een gevaarlijke situatie zouden bevinden. In dit pamflet stond ook dat deze stellen beter geen affectie konden tonen in het openbaar vanwege de (nog steeds) grote intolerantie naar homoseksuelen in Servië (*pinknews.com*, 2008).

In de bronnen werd vooral de *Gay Straight Alliance* genoemd. Deze groepering heeft er tijdens het Songfestival in Servië het meeste aan gedaan om de LGBT- gemeenschap van het Songfestival te beschermen en om meer aandacht te vragen voor de rechten van de Servische LGBT- gemeenschap. Zij hebben namelijk in die tijd al de pamfletten uitgedeeld en geprobeerd om met de LGBT- gemeenschap van het Songfestival een *Pride Parade* te organiseren. Ook komt er in het onderzoek van de Servische artikelen naar voren dat de Servische politie en de *Gay Straight Alliance* tijdens het Songfestival heel goed hebben samengewerkt om de LGBT- gemeenschap van het Songfestival te beschermen tegen Servische groeperingen die deze gemeenschap iets wilde aandoen. Er zijn veel besprekingen geweest over hoe de fans het beste beschermd konden worden en de politie heeft ook bepaalde hotels, waar veel LGBT- fans logeerden, extra beveiligd (*gayecho.com*, 2008). Uit deze informatie kunnen twee ideeën worden opgedaan. De eerste is dat de samenwerking tussen de *Gay Straight Alliance* en de Servische politie laat blijken dat Servische LGBT- groeperingen serieus worden genomen en niet altijd worden weggewuifd. De *Gay Straight Alliance* werd namelijk serieus genomen door de politie en de beweging werd uitgenodigd bij belangrijke besprekingen over het Songfestival. Dit zou dus kunnen wijzen op een verbetering van de status van de Servische LGBT- gemeenschap.

Waar het echter ook op zou kunnen wijzen is dat de internationale LGBT- gemeenschap van het Songfestival door de Servische politie als belangrijker wordt gezien om te beschermen dan de Servische LGBT- gemeenschap. Wat Servië met het Songfestival wilde bereiken is laten zien hoe

mooi het land is en hoe goed Servië wel niet is in het organiseren van het Songfestival. Aanvallen op de LGBT- gemeenschap die voor het Songfestival naar Servië is afgereisd door nationale Servische groeperingen zouden voor slechte publiciteit zorgen. Dan zou het beeld van Servië in de internationale gemeenschap in achtting dalen. Om deze reden was het waarschijnlijk van de grootste prioriteit om de LGBT- gemeenschap van het Songfestival zo goed mogelijk te beschermen tijdens hun verblijf in Servië. De *Gay Straight Alliance* kwam hier goed bij van pas, maar dat betekent niet dat de groepering na het Songfestival ook beter behandeld zal worden. Het is in dit onderzoek niet duidelijk geworden welke van deze twee percepties precies de juiste is gebleken. Wel is er aangetoond dat er in de tijd van het Songfestival in 2008 in ieder geval meer aandacht is geweest voor de status en de rechten van de Servische LGBT- gemeenschap.

Er zijn aan het begin van het onderzoek een aantal hypothesen gesteld. Met de resultaten die het onderzoek heeft gegeven kan er nu gekeken worden of deze hypothesen kloppen. De eerste hypothese blijkt te kloppen. In de bronnen die zijn onderzocht kwam het weinig tot niet naar voren dat de LGBT- gemeenschap van het Songfestival en de LGBT- gemeenschap van Servië met elkaar in contact kwamen. Dit werd één keer expliciet genoemd omdat de *Gay Straight Alliance* een *Pride Parade* wilde organiseren samen met de LGBT- gemeenschap van het Songfestival (gayecho.com, 2008). In totaal werd deze variabele maar twee keer genoemd in de bronnen. Het blijkt dus dat de variabele **Gedeeld Personeel** weinig tot geen invloed heeft gehad op de verspreiding van LGBT- normen in Servië.

De tweede hypothese blijkt ook te kloppen. In totaal werd de variabele **Veranderingen in de Externe Omgeving** negentien keer genoemd in de onderzochte artikelen. Dat is zeer veel vergeleken met de andere twee variabelen die zijn onderzocht. Deze variabele bleek het meest genoemd te zijn omdat de grote LGBT- gemeenschap die voor het Songfestival naar Servië zou komen op zichzelf al een zeer grote verandering voor Servië bleek te zijn. Er werd hierover dan ook veel geschreven in de Servische media. In de artikelen ging het er het meest over hoe deze groep het beste beschermd kon worden tegen het deel van de Servische bevolking die minder goed gestemd was over de LGBT- gemeenschap. **Veranderingen in de Externe Omgeving** heeft dan ook een grote invloed gehad op de verspreiding van LGBT- normen in Servië tijdens het Eurovisie Songfestival in 2008.

Als laatste blijkt de derde hypothese ook juist te zijn. De variabele **Purposive Emulation** is in totaal zes keer voorgekomen in de artikelen die zijn onderzocht. Deze artikelen schreven er vooral over hoe de *Gay Straight Alliance*, de Servische politie en de organisatie van het Songfestival met elkaar hebben overlegd hoe zij de LGBT- gemeenschap van het Songfestival het beste zouden kunnen beschermen tegen nationale en fascistische Servische groeperingen. Deze besprekingen zijn effectief geweest. De LGBT- gemeenschap van het Songfestival is tijdens het Songfestival goed beschermd gebleven en er zijn geen grote incidenten geweest tussen de LGBT- gemeenschap en bovenstaande Servische groeperingen. De variabele **Purposive Emulation** blijkt dan ook een gemiddelde invloed te hebben op de verspreiding van LGBT- normen tijdens het Eurovisie Songfestival in 2008. Met deze

bevindingen kan worden geconcludeerd dat de komst van het Eurovisie Songfestival en de komst van de grote LGBT- gemeenschap van het Songfestival naar Servië invloed heeft gehad op de verspreiding van LGBT- normen.

Douze Points; een verandering voor de LGBT- gemeenschap?

Uit het bovenstaande onderzoek kan de conclusie worden getrokken dat het Eurovisie Songfestival invloed heeft op de verspreiding van LGBT- normen. De LGBT- gemeenschap van Servië heeft geen gemakkelijke positie in het land. Servië is nog steeds zeer homofoob, wat het niet gemakkelijk maakt voor deze gemeenschap om hier te wonen. De belangrijkste bevindingen van dit onderzoek wijzen er echter op dat het Eurovisie Songfestival in 2008 met zijn komst naar Belgrado wel degelijk een verschil heeft gemaakt voor de Servische LGBT- gemeenschap.

In de artikelen die zijn onderzocht komt sterk naar voren dat de LGBT- groepering *Gay Straight Alliance* de komst van het Songfestival heeft aangegrepen om meer aandacht te vragen voor hun groepering. Ook kan er worden geconcludeerd dat de komst van de LGBT- gemeenschap van het Eurovisie Songfestival een grote invloed heeft gehad op Servië. In de artikelen kwam vaak naar voren hoe de internationale LGBT- gemeenschap van het Songfestival het beste beschermd kon worden tegen fascistische en nationale Servische groeperingen. Door de komst van deze groep werd er een grote verandering in Servië teweeg gebracht. Er kwam hierdoor ook meer aandacht voor de LGBT- groeperingen in Servië. Ook hebben de Servische politie, de *Gay Straight Alliance* en de organisatie van het Songfestival veel samengewerkt tijdens het evenement. Dit zou zonder de grote internationale LGBT- groep die naar Servië was afgereisd waarschijnlijk niet zijn gebeurd.

Deze resultaten sluiten aan bij de literatuur die van tevoren is onderzocht voor dit onderzoek. In deze literatuur kwam namelijk ook naar voren dat het Eurovisie Songfestival steeds meer betrokken is geraakt bij de rechten van *sexual minorities* (Tobin, 2007: 34). Het Songfestival heeft kennelijk in de laatste jaren een platform geboden voor de erkenning en inclusie van de LGBT- gemeenschap. Er wordt ook wel gezegd dat het Songfestival een model voor *queer European citizenship* aanbiedt (Gluhovic, 2013: 200-201). Dit onderzoek bevestigt dit. Het stelt namelijk dat het Songfestival in Servië belangrijk was voor de LGBT- groeperingen, omdat zij hierdoor meer aandacht konden vragen voor hun status in Servië. Vooral de komst van de grote groep van LGBT- fans van het Songfestival naar Servië heeft hier veel bij geholpen. In conclusie is dit onderzoek in overeenstemming met de literatuur die stelt dat het Eurovisie Songfestival een grote groep aanhangers van de LGBT- gemeenschap heeft en dat het Songfestival een belangrijk evenement is voor de internationale LGBT- gemeenschap. Het evenement geeft de LGBT- gemeenschap meer aandacht en heeft invloed op het verspreiden van LGBT- normen.

Dit onderzoek kan een goede bodem bieden voor toekomstig onderzoek over dit onderwerp. Er wordt in dit onderzoek namelijk niet gekeken naar hoe het Eurovisie Songfestival invloed heeft op

de specifieke LGBT- normen die de Europese Unie heeft opgesteld. Er wordt hier vooral gekeken naar hoe LGBT- groeperingen in Servië het Songfestival hebben aangegrepen om meer aandacht te vragen voor hun status in de Servische maatschappij. Het onderzoek heeft echter niet gekeken naar veranderingen die zich zouden hebben kunnen voorgedaan nadat het Eurovisie Songfestival weer was weggegaan uit Servië. Het zou interessant kunnen zijn om te kijken of er na het Songfestival misschien wetten zijn aangenomen in het Servische parlement die de Servische LGBT- gemeenschap meer rechten en bescherming zouden geven, of om te kijken of de publieke opinie van de Servische burgers ten opzichte van de LGBT- gemeenschap is veranderd na de komst van het Songfestival. Dat zou betekenen dat het Eurovisie Songfestival nog meer invloed heeft gehad op de politiek van Servië ten opzichte van de Servische LGBT- gemeenschap.

Dit onderzoek richt zich ook op één specifieke casus. Het Songfestival is in nog veel meer landen georganiseerd, waaronder Rusland. De LGBT- gemeenschap heeft het in dat land ook niet makkelijk qua status in de maatschappij. Het zou een goed idee kunnen zijn voor toekomstig onderzoek om te kijken naar het jaar dat het Eurovisie Songfestival in Rusland werd georganiseerd en om te kijken of het evenement daar invloed heeft gehad op de verspreiding van LGBT- normen. Er zouden in dat onderzoek dezelfde variabelen en methoden kunnen worden gebruikt als in dit onderzoek, waarbij er kan worden gekeken naar de Russische media en internationale kranten- en website- artikelen.

Met dit onderzoek is in ieder geval inzicht verschaft in de invloed van het Eurovisie Songfestival op de verspreiding van LGBT normen en komen we een stap dichterbij de beantwoording van de vraag hoe groot de invloed van dit evenement precies is. Tevens zijn aanzetten gegeven voor nader onderzoek naar deze invloed in andere (grotere) organiserende landen en onderzoek naar mogelijk blijvende effecten in publieke opinie en wetgeving.

Bijlage 1: Codeerschema

Codeerschema							
1. Krantenkop							
2. Datum							
3. Naam krant/website							
4. Type Artikel							
5. Inhoud Artikel							
6. "Gedeeld Personeel" genoemd							
7. "Veranderingen in de Externe Omgeving" genoemd							
8. "<i>Purposive Emulation</i>" genoemd							

Codeerschema

Literatuurlijst

- Ammaturo, F.R. (2015) *The 'Pink Agenda': Questioning and Challenging European Homonationalist Sexual Citizenship*. In: *Sociology*, 49 (6) pp. 1151-1166
- Björkdahl, A. (2002) *Norms in International Relations: Some Conceptual and Methodological Reflections*. In: *Cambridge Review of International Affairs*, 15 (2) pp. 9-23
- Blangiardo, M. & Baio, G. (2014) *Evidence of bias in the Eurovision Song Contest: Modelling the Votes Using Bayesian Hierarchical Models*. In: *Journal of Applied Statistics*, 41 (10) pp. 1312-2322
- Bolman, F.V. (2007) *The politics of power, pleasure, and Prayer in the Eurovision Song Contest*. In: *Muzikologija*, Issue 7. pp. 39-67
- Börzel, T. & Risse, T. (2000) *When Europe Hits Home: Europeanization & Domestic Change*. In: *European Integration Online Papers*, 4 (15)
- Bryman, A. (2012) *Social Research Methods*. 4th Edition (Oxford: Oxford University Press)
- Fenn, D., Suteman, O., Efstahiou, J & Johnson, N.F. (2005) *How Does Europe make its Mind Up? Connections, Cliques and Compatibility between Countries in the Eurovision Song Contest*. In: *Physica A: Statistical Mechanisms and its Applications*, 360 (2) pp. 576-598
- Dekker, A. (2007) *The Eurovision Song Contest as a 'Friendship Network'*. In: *Connections*, 27 (3) pp. 53-58
- De Waard, P. (2008) *Het Eurovisie Songfestival is ons eigen EK Voetbal*. In: *De Volkskrant*
- Europa Nu (2016) https://www.europa-nu.nl/id/vh9if1ear39f/toetreding_servie_tot_de_europese_unie
- Finnemore, M. & Sikkink, K. (1998) *International norm dynamics and political change*. In: *International Organization*, 52 (04) pp. 887-917
- Gayecho.com* (2016) Nieuws over Servië van 15 april tot en met 31 mei 2008
- Gilardi, F. (2012) *Transnational Diffusion: Norms, Ideas and Policies*. In: Walt Carlsnaes, Thomas Risse and Beth A. Simmons. (eds.) *Handbook of International Relations*. Thousand Oaks: Sage Publications pp. 453-477
- Ginsburgh, V. & Noury, A.G. (2008) *The Eurovision Song Contest: Is Voting Political or Cultural?* In: *European Journal of Political Economy*, 24 (1) pp. 41-52

- Gluhovic, M. (2013) *Sing for Democracy: Human Right and Sexuality Discourse in the Eurovision Song Contest*. In: *Performing the New Europe*. Part III (UK: Palgrave Macmillan) pp. 194-217
- Hadden, J. (2014) *Explaining Variation in Transnational Climate Change Activism: The Role of Inter-Movement Spillover*. In: *Global Environmental Politics*, 14 (2) pp. 7-25
- Kahlina, K. (2014) *Local Histories, LGBT Designs: Sexual Citizenship, Nationalism and 'Europeanisation' in post-Yugoslav Croatia and Serbia*. In: *Womens Studies International Forum*, Volume 49. pp. 73-83
- Keck, M.E. & Sikkink, K. (1999) *Transnational Advocacy Networks in International and Regional Politics*. In: *International Social Science Journal*, 51 (159) pp. 89-101
- Manheim, J.B. et al. (2012) *Empirical Political Analysis* (Abingdon: Taylor & Francis Group)
- Meyer, D.S. & Boutcher, S.A. (2007) *Signals & Spillover: Brown v. Board of Education and Other Social Movements*. In: *Perspectives on Politics*, issue 01. pp. 81-93
- Meyer, D.S. & Whittier, N. (1994) *Social Movement Spillover*. In: *Social Problems*, 41 (2)
- Mitrović, M. (2010) *'New Face of Serbia' at the Eurovision Song Contest: International Media Spectacle and National Identity*. In: *European Review of History: Revue Européenne d'Histoire* (Abingdon: Routledge)
- Mršević, Z. (2013) *Homophobia in Serbia and LGBT Rights*. In: *Southeastern Europe*, 37 (1) (pp. 60-87)
- Noutcheva, G. et al. (2004) *Europeanization and Secessionist Conflicts: Concepts & Theories*. In: *Europeanization and Conflict Resolution: Case Studies from the European Periphery*. (Gent: Academia Press)
- Spierdijk, L. & Vellekoop, M. (2009) *The Structure of Bias in Peer Voting Systems: Lessons from the Eurovision Song Contest*. In: *Empirical Economics*, 36 (2) pp. 403-425
- Sremac, S., Momčinović, Z.P., Topić, M. & Jovanović, M. (2015) *For the Sake of the Nations: Media, Homosexuality and Religio-sexual Nationalisms in the Post-Yugoslav Space*. In: *Religious and Sexual Nationalisms in Central and Eastern Europe: Gods, Gays and Governments*. (Boston: Brill)
- Terriquez, V. (2015) *Intersectional Mobilization, Social Movement Spillover, and Queer Youth Leadership in the Immigrants Rights Movement*. In: *Social Problems*, pp. 343-362

- Tobin, R.D. (2007) *Eurovision at 50: Post- Wall and Post- Stonewall*. In: *A Song For Europe: Popular Music and Politics in the Eurovision Song Contest*. (Vermont: Ashgate Publishing)
- Urrestarazu, J.I.E. & Petrescu, J.I. (2013) *New Tendencies Regarding Same- Sex Marriage in the Member States of the European Union: A Brief Inside and Outside Perspective*. In: 20 *Lex ET Scientia Int'l J.* 15.
- Wolther, I. (2012) *More than Just Music: The Seven Dimensions of the Eurovision Song Contest*. In: *Popular Music*, 31(1) pp. 165-171
- Yair, G. & Maman, D. (1996) *The Persistent Structure of Hegemony: Politics and Culture in the Eurovision Song Contest*. In: *Acta Sociologica*, 39 (3) pp. 309-325